

Frans van Zijderveld,
Programmanager Bos
Nederland, Stichting Trees
for All

“We introduceren ook Zuid-Europese soorten die beter bestand zijn tegen droogte, hitte en af en toe een strenge winter”

“We proberen met donaties van burgers en bedrijven bos aan te planten, of bos dat er al is maar bijvoorbeeld wegwijnt door ziektes zoals de essentaksterfte, te verbeteren. We ondersteunen grondeigenaren zoals gemeentes, natuurorganisaties en particulieren die een financieel zetje nodig hebben. We willen geen boomsoorten vervangen, maar vooral meer soorten introduceren zodat de bossen soortenrijker worden. We streven naar een stabiel, soortenrijk en ecologisch divers bos dat beter bestand is tegen ziektes en een veranderend klimaat. Als we vanaf nul beginnen, dus op een kale akker, dan starten we niet met vijf bomensoorten zoals gebruikelijk was, maar met vijftien tot vijftwintig boom- en struiksoorten. Na een paar jaar zie je het gevarieerde bos al ontstaan. We gaan uit van zoveel mogelijk inheemse soorten, maar introduceren ook Zuid-Europese soorten die beter bestand zijn tegen droogte, hitte en af en toe een strenge winter zoals de tamme kastanje, de okkernoot en elsbes. Je kunt wachten tot ze hier vanzelf naar toe migreren, je kunt ze ook een handje helpen door ze hier aan te planten. Niet op grote schaal: bijvoorbeeld zo’n vijf procent van het totale bosareaal. Deze soorten zijn ook interessant voor insecten, vogels en zoogdieren en kunnen bruikbaar hout opleveren.”

Bosbouwers zijn meer dan ooit in de weer met hun bos. Een beetje meer deze soort of een beetje minder die soort. Dat brengt soms ingewikkelde dilemma’s met zich mee. Maar voor deze ene keer mag u helemaal los en zelf bedenken:

“Welke boomsoort zou u graag in uw bos willen vervangen door welke andere soort?”

—Astrid Smit (samenstelling)

Henk Jan Zwart, gemeente Ermelo, beheert 1800 hectare multifunctioneel bos, natuurbos en heide

“Niets vervangen. Ik zou er lindebomen, wilde kers en ratelpopulier bij willen hebben.”

“Ik heb lang over deze vraag nagedacht. Maar ik wil eigenlijk geen bomen vervangen. Ik wil er vooral boomsoorten bij hebben. Mag dat ook? De huidige bomen doen het goed en leveren hout op. De hemlockspar is niet zo geliefd voor de houtproductie, maar een hele mooie boom om naar te kijken. Daarom wil ik hem niet kwijt. Deze soort zaait echter enorm uit. Ik zou de jonge boompjes hiervan dus wel willen vervangen door een andere soort, bijvoorbeeld douglas of beuk. Ze heeft iedere boom voordelen en nadelen en zijn waarde: voor de ecologie, schoonheid of voor de houtproductie en daarmee ook voor onze spaarpot. Ik zou er graag lindebomen, wilde kers en ratelpopulier bij hebben. Hun bladstrooisel zorgt ervoor dat de bodem minder zuur wordt waardoor waardevolle bosplanten zoals salomonszegel en dalkruid goed kunnen kiemen. Die soorten zijn nu vrijwel verdwenen bij ons. We hebben te veel bladafval van dennen en eiken. Dat verzuurt de bodem, in combinatie met stikstof – ammoniak en stikstofoxide – uit de omgeving. Het is lastig om linde, wilde kers en ratelpopulier spontaan terug te krijgen. Hun zaden zitten hier in de bodem, ze ontkiemen ook, maar de scheuten worden helaas opgegeten door de edelherten die hier in groten getale voorkomen. In totaal leven hier op de Noord-West Veluwe ettelijke honderden edelherten. En dan zijn er ook nog reeën en wilde zwijnen. Ik heb nog even geprobeerd om de natuur te helpen door de gewenste bomen te planten. Maar helaas: ze waren niet opgewassen tegen de edelherten. Zelfs boompjes met een omtrek van 16-18 centimeter gingen om. We zoeken nu naar een andere oplossing. Het goede evenwicht vinden, dat is de kunst van dit vak. Een prachtvak!”

Gert Boeve van Boeve & Hop Houthandel

“Je kunt een productiebos saai noemen, maar er zijn een hoop mensen die ervan bestaan”

“Wat ik heel graag wil is dat er naaldhout geplant wordt. Hazelaars en die natuurgerelateerde bomen zoals esdoorn mogen er van mij ook zijn. Maar ik zou graag willen dat we in Nederland het productiebos niet vergeten. Men heeft de natuur de afgelopen decennia zijn gang laten gaan, daardoor is er nergens meer productiebos aangeplant. Er is op de markt een enorme behoefte aan naaldhout maar we hebben er heel weinig van. Nu haalt ons bedrijf dit hout vooral uit Duitsland en België. Dat is qua transport en daarmee CO₂-emissie eigenlijk niet zo verstandig. Wist u dat we in Nederland maar voor acht procent voorzien in ons eigen hout? De rest halen we voornamelijk bij onze oosterburen: Duitsland, Polen, Letland, Litouwen.

Nederland is dertig tot veertig jaar geleden gestopt met het aanplanten van productiebossen, alles moest natuur worden en vanzelf opkomen. Maar daarmee vergaten ze dat we ook gewoon nog bomen nodig hebben voor de productie van hout en voor de zagerijen. De productiebossen die er nu nog zijn, zijn enorm uitgedund en van natuurlijke verjonging is niet zoveel terecht gekomen, hoewel men zegt van wel. Je kunt een productiebos saai of monotoon noemen, maar er zijn een hoop mensen die ervan bestaan. Die aan te planten productiebossen hoeven overigens niet alleen uit naaldhout te bestaan. Je kunt er ook populier, beuk of es tussen zetten. Maar hier en daar een naaldboom in een loofbos is niet efficiënt. Dan groeien die naaldbomen te langzaam. Shell gaat 17 miljoen euro uitgeven aan de aanplant van natuurbos, hazelaar en dat soort bomen. Ik zou zeggen: geef nu ook een gedeelte uit aan productiebos.”

Brand Timmer beheerder militair oefen- en schietterrein op de Noord-Veluwe en de IJssel Veluwe voor het Rijksvastgoedbedrijf

“Hoe meer zomereik en berk des te robuuster het systeem”

“Mijn antwoord kan heel kort zijn: wij willen de Amerikaanse eik vervangen. Wij richten ons beleid namelijk op alle soorten die hier van nature thuishoren. Dat zijn de vegetatietypen die horen bij droge zandgronden. Van pionierssoorten tot eikenberkenbos en alle stadia er tussenin. En daar hoort de Amerikaanse eik dus niet bij, dat is een exoot en die willen we kwijt. De Amerikaanse eik heeft – als je hem vergelijkt met de inlandse eik – een veel lagere natuurwaarde. Alle soorten die erop voorkomen, zijn ook aanwezig op de zomer- of wintereik. Maar de inlandse herbergt nog veel meer soorten. Daarnaast produceert de Amerikaanse eik grote hoeveelheden eikels. Daardoor komen er meer wilde zwijnen en die moeten dan weer in toom worden gehouden door afschot. Zonder Amerikaanse eik heb je dat probleem veel minder. We faseren deze exoot nu langzaam uit door de sapstromen van de boom aan te snijden. Daardoor gaat hij langzaam dood. De boomsoorten die we ervoor in de plaats willen, zijn de inlandse eik en de berk en alle bomen die graag samenleven met deze soorten zoals de vuilbomen en de lijsterbes. Wij hebben in onze gebieden al aardig wat zomereik en berk maar hoe meer je ervan hebt, des te robuuster het systeem. In feite vervangen we niet-natuurlijke eenheden door natuurlijke eenheden. We hopen de gewenste soorten vooral terug te krijgen door natuurlijke verjonging. Er zitten hier veel herten die de jonge boompjes graag eten. Maar door het bos in een keer flink uit te dunnen, ontstaat er een explosie aan jonge boompjes waardoor de herten het niet aankunnen en er genoeg jonge boompjes overleven.”

Frank Gorter, mede-eigenaar van Landgoed Welna, een gebied van 600 hectare bij Epe

“Met de introductie van de Koreaanse pijnboom doe je niets nieuws”

“Ik vind dit een heel leuke vraag en zou graag de grove den willen vervangen door de Koreaanse pijnboom. Dat is een boom die heel oud kan worden, tot wel duizend jaar. Deze boomsoort kan dus honderden jaren van betekenis zijn voor de ecologie van het bos. Voor de bodem, voor de planten, struiken, vogels en insecten. En ondertussen levert hij ook vruchten: pijnboompitten. Na dertig jaar gaat hij die voor het eerst produceren, dus je moet wel even wachten. Maar dat is ook het geval bij de grove den, die wordt pas na twintig tot tachtig jaar geoogst. Dus eigenlijk zou ik houtopbrengst willen vervangen door vruchtopbrengst, dat is namelijk veel beter voor de ecologie van het bos. En ja, daar kun je ook meer aan verdienen. Een grove den levert na veertig jaar twintig euro op per stam. Pijnboompitten leveren 35 euro per kilo op en van goede variëteiten kun je meerdere kilo's per jaar oogsten. Om die Koreaanse pijnbomen zou ik ook nog wat loofsoorten willen zetten zoals de populier of de boswilg, want zo'n pijnboom kan in de beginjaren niet tegen veel zon en die loofsoorten zijn ook weer van waarde voor de ecologie. De Koreaanse pijnboom is inderdaad geen inheemse boomsoort, maar ook bij de grove den kun je vraagtekens zetten. Die is hier in Nederland halverwege de negentiende eeuw – toen we alle oorspronkelijke bossen wel zo'n beetje hadden gekapt – massaal geïntroduceerd uit Frankrijk, Oostenrijk of Schotland. Nu beschouwen we hem bijna als nationale boom. We moeten af van het idee dat de mens los staat van de ecologie. Wij hebben de natuur en het landschap in Nederland zelf gemaakt. Dus met de introductie van de Koreaanse pijnboom doe je niets nieuws.”